

AZ ESTERHÁZY TABULATURÁS KÖNYV KORA.

DR. FABÓ BERTALANTÓL.

(Két szövegképpel.)

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának írásszakértői már nyolcz évvel ezelőtt, mindjárt a könyv feltalálásakor kifejezést adtak abbeli véleményüknek, hogy a szövegtöredékek írásvonásai írásmódja alapján ez az énekes könyv, jobban mondva zenés könyv a XVI-ik századból, valószínűleg annak végéről való; evvel ellentétben a magunk véleménye akkor is az volt, hogy az a XVII-ik századból, az 1660—1670 körüli időből való. Meggyőződésem azóta sem változott semmit se és külső és belső, formai és tartalmi okok egész tömege készlet arra, hogy ahhoz ma is erősen ragaszkodjam. Az okok csoportja nagyjában a következő.

1. Némely zenész ortografiája és betűvetése — sokszor még a legnagyobb tehetségeké is — évtizedekkel, sőt félszáz évvel is elmaradottabb, mint a korabeli nagy poétáké és íróké; lásd Goethét és Beethoven-t, nálunk Csokonai-t és Csermákot; ez az érv tehát egymagában igen kevés; különben is a Kájoni-kodex szövegtöredékei (kimutathatólag 1661-től kezdve) betűvetés tekintetében a tabulaturás könyvhöz képest semmi haladást nem mutatnak. Erről különben még lesz szó.

2. A tabulaturás könyvben rengeteg sok internacionális táncnóta van; többek között courante és gagliarda stb. Ha az a XVI-ik századból, Bakfart vagy Balassa idejéből származnék, akkor nem ezek a tánczok,¹ hanem ezek helyett a passamezo,

¹ A courante, sőt a gagliarda is nyugaton (Franciaország) már szórva-ványosan a XVI-ik század végén, Nyugat-Németországban már 1612-ben fölmerül: de mifelénk csak ötven évvel később terjedt el és ezért igen kell néznünk és vizsgálnunk, hogy bizonyos nóták, tánczok mikor jutnak el Bécsbe és hozzánk. Pl. A *Cesti*-nek nagy parádés, *lovas carrousselles* ballet-

kintve — az orgona-tabulaturákban való egyezése nem véletlenség, hanem fejlődéstörténeti egyidejűség. Ha az énekeskönyv a XVI-ik századi Magyarországból származnék, akkor annak kótairásmódja vagy a Tinódi Sebestyén egyházas kótairása vagy a Bakfartéhoz hasonló lant-tabulatura volna, mert *akkor* ez volt a kor divatja.

5. Nunc venio ad fortissimum. A szövegtöredékek alapján ki lehetett keresnem a nóta alá való verseket (kettő kivételével a melyek még feltalálhatlanok); nos ezek a versek mind XVII-ik század-beliek, már Thaly Kálmán ilyeneknek deklarálta őket és tekintve, hogy azok mind a Mátrai kodex-ből, a Szentsey énekes könyvből és a Vásárhelyi dalos könyvből valók¹ azok csak a XVII-ik századból sőt a XVII-ik századnak második feléből keltezhetők.

Amint a dallamok rithmizálásánál, úgy azok kormeghatározásánál is (egyebeken kívül) ez a néhány vers volt és marad az én legnagyobb erősségem. Az ellenkező véleményt vitatóknak ezen verseknek a XVI-ik századból való származását kétségbevonhatatlanul kimutatni volna a legelső kötelességük. Addig csak makacsokodnak.

¹ Pl. «Térj meg bujdosásidból» Vásárhelyi daloskönyvben fordul elő; «búm elfelejtésére» a Mátrai kodex-ben; «Sokat szólnak most én reám» a Szentsey daloskönyvben; «Óh kedves fülemülécske» (Thaly vitézi énekek 248. oldal), de hasonló tartalmú vers Zrínyi Miklós költeményei között is van («Zengedező raj méhecske») és Esterházy Pál nótás listájában 1666. körül is ott van a «Fülemüle éneke»; «Égő lángban forog szívem» Mátrai kodex, a mint a Vásárhelyi daloskönyvben lévő kivételével azokat Thaly már félszáz év előtt közölte. Zrínyi kis költeményére még 1903-ban Vargha Gyula úr figyelmeztetett; boldogult Thaly Kálmán, a kit elsőik között értesíttem személyesen a nótáskönyv tartalmáról sem mondta nekem, hogy ő ezeket a verseket többé nem tartja a XVII-ik századból valóknak, hanem fél vagy egész száz évvel korábbinak. Az Esterházy Pál nótáslistájában ott van a «galiárda» továbbá «Én vagyok a messze földről repülő kis madár», a mely vers egész terjedelmében megvan az újjonnan felfedezett és Erdélyi Pál által ismertetett Teleki énekeskönyvben 1656-ból. (Erdélyi Múzeum 1907.); ugyancsak ott van a «Térj meg bujdosásidból is», a melynek verszövege a Vásárhelyi daloskönyvben, dallama (szövegkezdéssel) épen az általunk felfedezett és a XVII-ik század második harmadára datált énekeskönyvben. Mindez adatok — merítve a *XVII-ik század második feléből* való öt verseskönyvből, egy nótáskönyvből és egy nótáslistából — egy összefüggő láncz, a melyet szét nem szakíthat az az ötlet, hogy a pár sornyi szövegtöredék betüvetése a XVI-ik századba menne vissza.